

GANSHOF VAN DER MEERSCH, burggraaf
Walter (Brugge 18 mei 1900 – Tintange 12 september 1993).

Was de zoon van een tweetalig Brugs advocaat van liberale signatuur. Anders dan zijn broer, de RUG-historicus François Ganshof, voegde hij de familienaam van zijn moeder, van der Meersch, toe aan de zijne.

Ganshof was oorlogsvrijwilliger tijdens de Eerste

Wereldoorlog. Hij promoveerde in 1921 tot doctor in de rechten aan de Université libre de Bruxelles en werd na een korte advocatenloopbaan benoemd tot substituut van de procureur des Konings te Brussel (1923). Zijn connecties met de liberale politicus **Paul-Emile Janson**, minister van justitie in 1933, waren er wellicht niet vreemd aan dat Ganshof in 1933 zelf reeds procureur des Konings werd.

Toen de Belgische neutraliteitspolitiek steeds meer precair bleek, werd Ganshof, mee op aandringen van koning **Leopold III**, in maart 1940 benoemd tot auditeur-generaal bij het militair krijgshof. Als dusdanig zetelde hij in het pas opgerichte Coördinatie-comité voor burgerlijke en militaire rechtspraak. Het comité en de auditeur-generaal, schakels in de handhaving van de openbare orde bij een eventuele inval, waren verantwoordelijk voor het opstellen van lijsten van personen die de veiligheid van de staat in het gedrang konden brengen. Op 10 mei 1940 liet Ganshof in opdracht van de minister van justitie de aanhouding van enkele honderden verdachten beginnen. Daarbij werd weinig onderscheid aan de dag gelegd. Zowel leden van het **Vlaamsch Nationaal Verbond (VNV)**, het **Verdinaso** en **Rex** als communisten, Duitse spionnen en Duitse joden werden gearresteerd en in erbarmelijke omstandigheden naar Frankrijk afgevoerd (**Spooktreinen**). Alhoewel de aanhoudingen geen anti-Vlaams karakter hadden, werden ze in VNV-kringen propagandistisch uitgebuit tegen de Belgische staat en tegen Ganshof in het bijzonder. Toen die in juli uit Frankrijk terugkeerde, werd hij trouwens door de bezetter opgepakt maar na enkele maanden weer vrijgelaten.

Nadat Ganshof deel ging uitmaken van het clandestien Comité Gilles – notabelen die de uitgeweken regering op de hoogte hielden van de toestand in België – en opnieuw twee keer aangehouden werd, achtte hij het veiliger in het geheim naar Londen te vertrekken. Hij werd er medio 1943 met open armen ontvangen en onmiddellijk benoemd tot Hoog Commissaris voor 's Rijks Veiligheid, bevoegd voor de coördinatie van het verzet en de veiligheid en de ordehandhaving bij de bevrijding. Hij was ook de drijvende kracht achter de Londense besluitwetten in verband met de bestraffing van Belgen die collaboreerden met de bezetter (**repressie**). Ondanks tegenwerking in bepaalde milieus, slaagde hij erin het verzet als dusdanig buiten de berechting van de collaborateurs te houden. Ganshof toonde zich een beslist voorstander van de rechtsstaat. Zo kantte hij zich tegen de straatjustitie en het onwettige optreden van het verzet in de naoorlogse zuiveringen. Hij wilde alle vormen van **collaboratie**, ook de economische, gerechtelijk vervolgen. In de **flamingantische** beeldvorming werd hij het symbool van een repressie die als bedoeling had het Vlaams-nationalisme als politieke machtsfactor uit te schakelen. Door de functies die hij uitoefende was Ganshof in

de eerste jaren na de oorlog een van de machtigste mannen in België. De 'vice-koning van België', zoals hij wel eens werd genoemd, weigerde in 1945 een regering te vormen om **Leopold III** terug te halen (**Koningskwestie**). Toen het hoogtepunt van de zuiveringen voorbij was, stapte Ganshof over naar het hof van cassatie waar hij in 1975 als procureur-generaal op emeritaat zou gaan. Parallel daarmee speelde hij tot 1986 een rol in het Europees Hof voor de rechten van de mens.

Nog enkele keren kwam deze uitzonderlijke figuur op het politieke voorplan. In 1960 werd hij door de regering als minister zonder portefeuille naar Kongo (Leopoldstad) gestuurd met de opdracht de orde tijdens de regimewisseling te handhaven. In het begin van de jaren 1970 ging hij in de clinch met minister van justitie **Herman Vanderpoorten** over politieke benoemingen bij de magistratuur. En in 1976 werd precies de door velen als anti-Vlaams gebrandmerkte Ganshof als speciaal regeringscommissaris naar het Schaarbeek van burgemeester **Roger Nols** gestuurd om er de taalwetgeving te doen naleven (**lokettenkwestie**). In 1993 ten slotte deed de regering een laatste maal een beroep op Ganshof als expert voor het zogenaamde **Studiecentrum tot Hervorming van de Staat**. Ook hem leek een evolutie van de Belgische instellingen onvermijdelijk.

WERKEN: *Réflexions sur la répression des crimes contre la sûreté extérieure de l'Etat belge*, 1946; – 'Enkele juridische aspecten van de actie der regering tijdens de oorlog 1940-44', in *Veertig jaar Belgische politiek. Liber Amicorum aangeboden aan Minister van Staat A.E. De Schryver ter gelegenheid van zijn 70e verjaardag*, 1968.

LITERATUUR: *Miscellanea W.J. Ganshof van der Meersch*, 1972; – L. Huyse, 'Ganshof van der Meersch, vice-koning van België', in *De Standaard* (18-19 september 1993); – Themanummer 'Le Vicomte Ganshof van der Meersch', in *Journal des Tribunaux*, jg. 113, nr. 5711 (26 maart 1994).

DIRK MARTIN